

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องกระบวนการค้ายาเสพติดในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษากระบวนการค้ายาเสพติด เครือข่ายการค้ายาเสพติด และสาเหตุที่ส่งผลต่อกระบวนการค้ายาเสพติด ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ซึ่งรายละเอียดเกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัยมีดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย
2. การดำเนินการวิจัย
3. วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล
6. การนำเสนอผลการวิจัย
7. จริยธรรมในการวิจัย
8. ระยะเวลาในการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Design) โดยการวิจัยปรากฏการณ์ (Phenomenology) เพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์กระบวนการค้ายาเสพติด และรูปแบบเครือข่ายการค้ายาเสพติด รวมทั้งตรวจสอบหาตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการค้ายาเสพติด ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยโดยการสืบค้นแก่นสาระและความหมายของพฤติกรรม และความสัมพันธ์ ในปรากฏการณ์ ผ่านการบอกเล่าและมุมมองของผู้ให้ข้อมูล อันประกอบด้วยนักเสพยาเสพติด นักค้ายาเสพติด และบุคลากรของรัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย บุคลากรเหล่านี้เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ตรงกับปรากฏการณ์ ซึ่งจะช่วยให้ได้ข้อมูลที่สามารสะท้อนภาพของปรากฏการณ์ได้อย่างแท้จริงและชัดเจน (Merriam and et al., 2002, 2009, McMillan, 2004, Neuman, 2006)

3.2 การดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Design) ผู้วิจัยใช้การวิจัยปรากฏการณ์ (Phenomenology) เพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์กระบวนการค้ายาเสพติด และรูปแบบเครือข่ายการค้ายาเสพติด รวมทั้งตรวจสอบหาตัวแปรสาเหตุที่ส่งผลต่อกระบวนการค้ายาเสพติด ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย โดยการสืบค้นแก่นสาระและความหมายของพฤติกรรม และความสัมพันธ์ในปรากฏการณ์ ผ่านการบอกเล่าและมุมมองของผู้ให้ข้อมูล อันประกอบด้วยผู้เสพยาเสพติด(เหยื่อ) นักค้ายาเสพติด และบุคลากรทั้งภาครัฐและเอกชนที่ปฏิบัติงาน ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านการค้ายาเสพติดในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ตรงกับปรากฏการณ์ จะทำให้ได้ข้อมูลที่สามารถสะท้อนภาพของปรากฏการณ์ได้อย่างแท้จริงและชัดเจน (Merriam and et al., 2009, McMillan, 2004, Neuman, 2006) อันเป็นขั้นตอนหลักของการวิจัยโดยมีกระบวนการดำเนินการวิจัยดังนี้ คือ

3.2.1 หน่วยที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลระดับบุคคล ได้แก่ นักเสพยาเสพติด นักค้ายาเสพติด และบุคลากรของรัฐที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในเขตพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทย

3.2.2 ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ผู้วิจัยแบ่งตามรูปแบบของการศึกษา จำนวน 60 คน แบ่งตามประเด็นการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

3.2.2.1 ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) เพื่อใช้ในการทำความเข้าใจปรากฏการณ์กระบวนการค้ายาเสพติด ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยได้อย่างแท้จริงและชัดเจน จำนวน 40 คน ดังนี้

1) นักเสพยาเสพติด ซึ่งเป็นผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ามียาเสพติดไว้ในครอบครองเพื่อเสพและถูกศาลของประเทศไทยมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิด ในคดีเกี่ยวกับยาเสพติดหรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดที่เข้ารับการบำบัดที่ศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดในสังกัดกระทรวงยุติธรรม กระทรวงมหาดไทย (ผู้ที่สมัครใจเข้ารับการบำบัด) และกระทรวงสาธารณสุข (ผู้ป่วยที่เข้ารับการบำบัดตามคำสั่งแพทย์) รวมทั้งสถานบำบัดของเอกชน ฯลฯ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยตั้งแต่เดือนมกราคม 2557 ถึงปัจจุบัน ซึ่งยินดีให้ข้อมูลเชิงลึกจำนวน 10 คน

2) นักค้ายาเสพติดเป็นผู้ที่ถูกกล่าวหาว่า ผลิต นำเข้า ส่งออก ผู้จำหน่าย หรือมีไว้ครอบครองเพื่อจำหน่ายซึ่งยาเสพติดและให้หมายความรวมถึงการสมคบสนับสนุนช่วยเหลือในคดีเกี่ยวกับยาเสพติดหรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด และถูกศาลของประเทศ ไทยมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิด (ทั้งศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา) ที่ถูกควบคุมตัวอยู่ในทัณฑสถานในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ตั้งแต่เดือนมกราคม 2557 ถึงปัจจุบัน ซึ่งยินดีให้ข้อมูล และนักค้ายาเสพติดที่ไม่ได้ถูกดำเนินคดีในประเทศไทย แต่เคยถูกดำเนินคดีในต่างประเทศในคดีที่เกี่ยวกับยาเสพติดหรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดและยินดีให้ข้อมูลเชิงลึก รวมทั้งนักค้ายาเสพติดที่อยู่ในสถานภาพนักเสพยาเสพติด ซึ่งในกรณีที่ต้องหาบางคน ถูกตัดสินว่าผิดทั้งในฐานะนักค้าและนักเสพยาให้ถือว่า เป็นผู้ให้ข้อมูลในกลุ่มที่ 2 เนื่องจากมีอัตราโทษและมีพฤติกรรมที่ร้ายแรงต่อสังคม แต่ยินดีให้ข้อมูลในฐานะของการเคยเป็นนักค้ายาเสพติดมาก่อนจำนวน 30 คน

3.2.2.2 ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลเพื่อเสริมผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อใช้ในการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากนักเสพยาเสพติดและนักค้ายาเสพติด ผู้ให้ข้อมูล คือบุคลากรในองค์กรภาครัฐของประเทศไทยและบุคลากรจากองค์กรเอกชน ที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านการค้ายาเสพติดในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย จำนวน 20 คน ซึ่งประกอบด้วย

1) เจ้าหน้าที่ของรัฐและเจ้าหน้าที่ขององค์กรเอกชน ที่ทำหน้าที่ดูแลรักษา และฟื้นฟู ผู้เข้ารับการรักษา ที่ศูนย์บำบัดยาเสพติดโดยพระกิตติคุณบ้านปันรัก อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงรายเจ้าหน้าที่มูลนิธิคอมมูนิตี อินคอนโทร(ประเทศไทย)และเจ้าหน้าที่ศูนย์บำบัดเออเบิร์น ไลท์ (ประเทศไทย)ซึ่งเป็นองค์กรเอกชน จำนวน 3 คน

2) เจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด สำนักงานตำรวจภูธรภาค 5 จำนวน 7 คน โดยจำแนกได้ดังนี้

2.1) เจ้าหน้าที่ตำรวจกลุ่มงานป้องกัน ครอบคลุมทั้งชั้นสัญญาบัตร (กลุ่มผู้บริหารหรือหัวหน้าชุด)และชั้นประทวน (กลุ่มผู้ปฏิบัติงาน) รวมถึงกลุ่มประสานงานกับต่างประเทศหรือประเทศเพื่อนบ้านในด้านการปราบปรามยาเสพติด จำนวน 3 คน

2.2) เจ้าหน้าที่ตำรวจกลุ่มงานปราบปราม ครอบคลุมทั้งชั้นสัญญาบัตร (กลุ่มผู้บริหารหรือหัวหน้าชุด)และชั้นประทวน (กลุ่มผู้ปฏิบัติงาน) รวมถึงกลุ่มประสานงานกับต่างประเทศหรือประเทศเพื่อนบ้านในด้านการปราบปรามยาเสพติด จำนวน 4 คน

3) เจ้าหน้าที่สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ภาค 5 จำนวน 3 คนประกอบด้วย

3.1) เจ้าหน้าที่สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ภาค 5 กลุ่มงานป้องกัน ครอบคลุมทั้งกลุ่มผู้บริหารหรือหัวหน้าชุดและกลุ่มผู้ปฏิบัติงาน รวมถึงกลุ่มประสานงานกับต่างประเทศหรือประเทศเพื่อนบ้านในด้านการป้องกันยาเสพติด จำนวน 2 คน

3.2) เจ้าหน้าที่สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ภาค 5 กลุ่มงานปราบปราม ครอบคลุมทั้งกลุ่มผู้บริหารหรือหัวหน้าชุดและกลุ่มผู้ปฏิบัติงาน รวมถึงกลุ่มประสานงานกับต่างประเทศหรือประเทศเพื่อนบ้านในด้านการปราบปรามยาเสพติด จำนวน 1 คน

4) เจ้าหน้าที่ทหารซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ที่ดูแลแนวเขตชายแดนที่ติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ซึ่งได้แก่ มณฑลทหารบกที่ 33 ค่ายกาวิละ จังหวัดเชียงใหม่และกองกำลังผาเมือง สังกัดกองทัพภาคที่ 3 จำนวน 4 คน โดยจำแนกได้ดังนี้

4.1) เจ้าหน้าที่ทหารฝ่ายป้องกันและปราบปราม กลุ่มผู้บริหารหรือหัวหน้าชุด รวมถึงกลุ่มประสานงานกับต่างประเทศหรือประเทศเพื่อนบ้านในด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด จำนวน 2 คน

4.2) เจ้าหน้าที่ทหารฝ่ายป้องกันและปราบปราม กลุ่มผู้ปฏิบัติงาน รวมถึงกลุ่มประสานงานกับต่างประเทศหรือประเทศเพื่อนบ้านในด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด จำนวน 2 คน

5) เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองที่อยู่ในพื้นที่ติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย จำนวน 3 คน ซึ่งเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองที่อยู่ในพื้นที่ติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย กลุ่มงานป้องกันรวมถึงกลุ่มที่ประสานงานกับต่างประเทศหรือประเทศเพื่อนบ้าน ครอบคลุมทั้งกลุ่มเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองในระดับอำเภอ ตำบล และหมู่บ้านหรือชุมชนในด้านการป้องกันยาเสพติด จำนวน 3 คน

3.2.3 การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาผ่านผู้มีประสบการณ์ในเรื่องนั้น ๆ (Intensity) และกลุ่มคนหรือสถานการณ์ที่มีความหลากหลาย (Heterogeneous) โดยการเลือกจากการแนะนำต่อ ๆ กัน ไปหรือกล่าวอ้างถึงหรือแบบสายใยเชื่อมโยง (Snowball or Chain) (ชาย โพธิ์ธิตา , น. 2554) ดังต่อไปนี้

3.2.3.1 ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)

1) นักเสพยาเสพติด ผู้วิจัยเลือกจากผู้เสพยาเสพติดที่ถูกกล่าวหาว่ามียาเสพติดไว้ในความครอบครองเพื่อเสพ และถูกศาลของประเทศไทยมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิดในคดีเกี่ยวกับยาเสพติดหรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดที่เข้ารับการบำบัดที่ศูนย์

บำบัดรักษายาเสพติดในสังกัดกระทรวงยุติธรรม กระทรวงมหาดไทย (ผู้ที่สมัครใจเข้ารับการบำบัด) และกระทรวงสาธารณสุข (ผู้ป่วยที่เข้ารับการบำบัดตามคำสั่งแพทย์) รวมทั้งสถานบำบัดของเอกชนในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย เนื่องจาก ผู้เสพยาเสพติดเป็นบุคคลที่สำคัญและเป็นตัวแปรสุดท้ายในกระบวนการค้ายาเสพติดและเครือข่ายยาเสพติด เพราะหากไม่มีอุปทาน (Supply) ก็ไม่มีอุปสงค์ (Demand) โดยมีปัจจัยที่ทำให้ นักเสพยาเสพติดเข้าสู่กระบวนการค้ายาเสพติด โดยไม่รู้ตัวนั้น เกิดจาก สาเหตุจากการถูกชักชวน, สาเหตุจากความกดดันในครอบครัว, สาเหตุจากความจำเป็นในอาชีพบางอย่าง, สาเหตุจากปัญหาเศรษฐกิจ, สาเหตุจากสิ่งแวดล้อมและสาเหตุจากการขาดความรู้ในเรื่องของยาเสพติด (กระทรวงมหาดไทย การเคหะแห่งชาติ, 2540, น. 23-25) นอกจากนี้ การติดยาเสพติดอาจมาจากการที่อยู่ใกล้ซัฟฟายที่ใช้ เช่น พวกแพทย์ พยาบาล หรือบุคคลอื่น ๆ ในวงการแพทย์ การคบค้าสมาคมหรืออยู่ใกล้ซัฟฟายกับผู้ติดยาเสพติด (เกา สารสิน, 2522, น. 53) สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นอุปสงค์ (Demand) ที่ส่งผลทำให้เกิดอุปทาน (Supply) ซึ่งสามารถอธิบายถึงปริมาณของยาเสพติดที่มีจำหน่ายในพื้นที่และจำนวนของยาเสพติดที่มีอยู่ในขณะนั้นด้วย

1.1) นักเสพยาเสพติด ที่ได้รับการประเมินจากเจ้าหน้าที่รัฐหรือเอกชนที่ทำหน้าที่ดูแล รักษา และฟื้นฟู ผู้เข้ารับการบำบัด ศูนย์บำบัดรักษาเสพติด ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ว่าสามารถให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้

1.2) นักเสพยาเสพติดสมัครใจให้ข้อมูลในเชิงลึก

2) นักค้ายาเสพติด นักค้ายาเสพติดที่จะเป็นผู้ให้ข้อมูล ได้ผ่านการประเมินจากพนักงานสอบสวนเจ้าของคดีและเจ้าหน้าที่เรือนจำแล้วว่าข้อมูลที่จะได้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา และสามารถให้ข้อมูลได้

2.1) นักค้ายาเสพติดที่จะเป็นผู้ให้ข้อมูล ได้ผ่านการประเมินจากพนักงานสอบสวนเจ้าของคดีและเจ้าหน้าที่เรือนจำแล้วว่าข้อมูลที่จะได้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา และสามารถให้ข้อมูลได้

2.2) นักค้ายาเสพติดที่จะเป็นผู้ให้ข้อมูล ได้ถูกควบคุมตัวมานาน และมีบางส่วนที่ใกล้กำหนดจะพ้นโทษ

2.3) นักค้ายาเสพติดสมัครใจให้ข้อมูลในเชิงลึก

3.2.3.2 ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลเพื่อเสริมผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัยเลือกบุคลากรจากองค์กรของรัฐเป็นผู้ให้ข้อมูล โดยใช้เกณฑ์ลักษณะการปฏิบัติงานต่อต้านการค้ายาเสพติดในประเทศไทย จำแนกเป็น บุคลากรที่ปฏิบัติงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดและบุคลากรที่ปฏิบัติงานบำบัดในศูนย์บำบัดยาเสพติดภาคเหนือ ผู้วิจัยคัดเลือกบุคลากรที่มีความชำนาญและมีประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยพิจารณาจากจำนวนปีในการปฏิบัติงานและ

ลักษณะงานที่รับผิดชอบโดยตรงในปัจจุบัน ได้บุคลากรที่มีลักษณะตรงกับเกณฑ์ในการพิจารณาที่กำหนดไว้มากที่สุดเป็นผู้ให้ข้อมูล 2 กลุ่ม คือ

1) บุคลากรที่ปฏิบัติงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของรัฐและเจ้าหน้าที่ขององค์กรเอกชน ที่ทำหน้าที่ดูแล รักษา และฟื้นฟู ผู้เข้ารับการบำบัด ที่ศูนย์บำบัดรักษาเสพติดในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ประกอบด้วย

1.1) เจ้าหน้าที่ศูนย์บำบัดยาเสพติดโดยพระกิตติคุณบ้านปันรัก จังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นองค์กรเอกชนด้านการบำบัดยาเสพติด

1.2) และเจ้าหน้าที่ศูนย์บำบัดเอเบิร์นไลท์ (ประเทศไทย) ซึ่งเป็นองค์กรเอกชนด้านการบำบัดยาเสพติด

1.3) เจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด สำนักงานตำรวจภูธรภาค 5 ซึ่งเป็นองค์กรระดับภูมิภาค

1.4) เจ้าหน้าที่สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ภาค 5 ซึ่งเป็นองค์กรระดับภูมิภาค

1.5) เจ้าหน้าที่ทหารซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ที่ดูแลแนวเขตชายแดนที่ติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ซึ่งได้แก่ มณฑลทหารบกที่ 33 ค่ายกาวิละ จังหวัดเชียงใหม่ และกองกำลังผาเมือง สังกัดกองทัพภาคที่ 3 ซึ่งเป็นองค์กรระดับชาติ

2) เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองที่อยู่ในพื้นที่ติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด รวมถึงกลุ่มที่ประสานงานกับต่างประเทศหรือประเทศเพื่อนบ้าน ครอบคลุมทั้งกลุ่มเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองในระดับอำเภอ ตำบล และหมู่บ้านหรือชุมชนในด้านการป้องกันยาเสพติด

3.2.4 พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย ในการวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ในการวิจัยตามแหล่งของผู้ให้ข้อมูลกลุ่มต่าง ๆ ดังนี้

3.2.4.1 นักเสพยาเสพติด ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจข้อมูลนักเสพยาเสพติดที่ถูกควบคุมในทัณฑสถาน เพื่อทราบแหล่งของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นนักเสพยาเสพติด และเพื่อกำหนดพื้นที่ในการวิจัย ซึ่งผลการสำรวจพบว่า นักเสพยาเสพติดที่มีคุณลักษณะตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ที่จะเป็นผู้ให้ข้อมูลในเชิงลึกและครอบคลุมประเด็นที่ต้องการศึกษา ถูกควบคุมในทัณฑสถาน ซึ่งตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย

3.2.4.2 นักค้ายาเสพติด ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจข้อมูลนักค้ายาเสพติดที่ถูกควบคุมในทัณฑสถาน เพื่อทราบแหล่งของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นนักค้ายาเสพติด และเพื่อกำหนดพื้นที่ในการวิจัย ซึ่งผลการสำรวจพบว่า นักค้ายาเสพติดที่มีคุณลักษณะตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ที่จะเป็นผู้ให้ข้อมูลในเชิงลึกและครอบคลุมประเด็นที่ต้องการศึกษา ถูกควบคุมในทัณฑสถาน ซึ่งตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย

3.2.4.3 บุคลากรที่มีหน้าที่ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ผู้วิจัยได้ทำการสืบค้นข้อมูลบุคลากรที่เกี่ยวข้องโดยตรงในการต่อต้านการค้ายาเสพติดในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์และมีความคุ้นเคยกับพื้นที่ และรวมไปถึงด้านเชื้อชาติ และวัฒนธรรมด้วย เพื่อทราบแหล่งของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นบุคลากรที่ปฏิบัติงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดและบำบัดผู้ติดยาเสพติด และเพื่อกำหนดพื้นที่ในการวิจัย ซึ่งผลการสำรวจพบว่า บุคลากรที่มีคุณลักษณะตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ที่จะเป็นผู้ให้ข้อมูลในเชิงลึกและครอบคลุมประเด็นที่ต้องการศึกษาได้แก่ เจ้าหน้าที่ศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยรวมถึงเจ้าหน้าที่ศูนย์บำบัดเอเอเบิร์นไลท์ (ประเทศไทย)ซึ่งเป็นองค์กรเอกชน และเจ้าหน้าที่ศูนย์บำบัดยาเสพติดโดยพระกิตติคุณบ้านปันรัก จังหวัดเชียงราย เจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดสำนักงานตำรวจภูธรภาค 5 เจ้าหน้าที่สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ภาค 5 เจ้าหน้าที่ทหารซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ที่ดูแลแนวเขตชายแดนที่ติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ซึ่งได้แก่ มณฑลทหารบกที่ 33 ค่ายกาวิละ จังหวัดเชียงใหม่และกองกำลังผาเมือง สังกัดกองทัพภาคที่ 3

3.3 วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.3.1 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In – dept Interview) เป็นรายบุคคล ในการสัมภาษณ์นักเสพยาเสพติดและนักค้ายาเสพติด ใช้แนวทางการสัมภาษณ์ (Interview Guideline) ชุดที่ 1 และชุดที่ 2 เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ส่วนการสัมภาษณ์บุคลากรที่เกี่ยวข้องโดยตรงในการต่อต้านการค้ายาเสพติดในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ใช้เทคนิคการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi – structure Interview หรือ SSI) เป็นรายบุคคล โดยใช้แนวทางการสัมภาษณ์ชุดที่ 3 เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล แต่

ขณะที่ศึกษา ผู้วิจัยได้ยอมรับประเด็นที่เกิดขึ้นระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อนำมาปรับแนวทางสัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง (ชาย โพธิ์ลีตา, 2547)

3.3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้แนวทางการสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ และลักษณะเครื่องมือ ดังนี้

3.3.2.1 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยสร้างแนวทางสัมภาษณ์ โดยการศึกษาจากตำรา เอกสาร และงานวิจัยต่าง ๆ และใช้กรอบแนวคิดในการวิจัยเป็นแนวทาง มีขั้นตอนในการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาและวิเคราะห์จากแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัย และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดประเด็น และสร้างข้อคำถามในแต่ละประเด็น ที่ต้องการสัมภาษณ์เกี่ยวกับกระบวนการค้ายาเสพติด เครือข่ายการค้ายาเสพติด และตัวแปรสาเหตุ ที่ส่งผลต่อกระบวนการค้ายาเสพติดในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย

ขั้นตอนที่ 3 สร้างแนวทางสัมภาษณ์เกี่ยวกับกระบวนการค้ายาเสพติด เครือข่ายการค้ายาเสพติด และตัวแปรสาเหตุที่ส่งผลต่อกระบวนการค้ายาเสพติดในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก จำนวน 2 ชุด และสร้างแนวทางสัมภาษณ์เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง จำนวน 1 ชุด

ขั้นตอนที่ 5 นำแนวทางสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น ไปพบอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาและความเหมาะสมกับผู้ให้ข้อมูล รวมทั้งสอดคล้องกับวิธีการสัมภาษณ์ ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ขอความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ พลตำรวจตรีภานุเดช บุญเรือง รองผู้บัญชาการ สำนักงานยุทธศาสตร์ตำรวจ ปฏิบัติราชการ รองผู้บัญชาการตำรวจภูธรภาค 5 (ปส.) พันตำรวจเอกจิตรพิสุทธิ อัมสงวน ผู้กำกับการวิเคราะห์ข่าว และเครื่องมือพิเศษ กองบังคับการสืบสวนสอบสวน ตำรวจภูธรภาค 5 และรองศาสตราจารย์ ดร.เจียน วันทนิยตระกูล อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย หลังจากนั้นนำเครื่องมือมาปรับปรุงแก้ไขให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ 6 นำแนวทางสัมภาษณ์ที่แก้ไขปรับปรุงเรียบร้อยแล้ว ไปพบอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

ขั้นตอนที่ 7 นำแนวทางสัมภาษณ์ที่แก้ไขปรับปรุงเรียบร้อยแล้ว ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ อนึ่ง ในขณะที่ศึกษา ผู้วิจัยได้นำประเด็นที่เกิดขึ้นระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูลมาปรับแนวทางสัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงอยู่เสมอ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและตรงกับวัตถุประสงค์ในการวิจัย

3.3.2.2 ลักษณะและเนื้อหาของเครื่องมือ แนวทางการสัมภาษณ์ที่ใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีทั้งหมด 3 ชุด มีลักษณะและเนื้อหา ดังนี้

1) แนวทางการสัมภาษณ์ชุดที่ 1 แนวทางการสัมภาษณ์ชุดนี้ เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลที่เป็นนักเสพยาเสพติดในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ซึ่งได้กำหนดประเด็นที่ศึกษาไว้ดังนี้

1.1) คุณลักษณะของผู้ที่ตกเป็นเหยื่อ (ผู้เสพ) ของกระบวนการค้ายาเสพติด การศึกษาถึงเครือข่ายและสาเหตุที่ส่งผลต่อกระบวนการค้ายาเสพติดในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ใช้แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายทางสังคม ซึ่ง หมายถึงความสัมพันธ์ทางสังคมของบุคคล โดยมีการติดต่อสื่อสารและแลกเปลี่ยนผล ประโยชน์ซึ่งกันและกันเป็นแนวคิดหลัก

1.2) กระบวนการค้ายาเสพติดในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย โดยศึกษาจากแนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายทางสังคม เพื่ออธิบายกระบวนการค้ายาเสพติดในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย

1.3) สาเหตุที่ส่งผลก่อให้เกิดกระบวนการค้ายาเสพติด โดยการศึกษาจากสภาพเศรษฐกิจ การเมือง สังคม กฎหมาย ประเพณี และ วัฒนธรรมของผู้เสพ (เหยื่อ) ของกระบวนการค้ายาเสพติด

1.4) เครือข่ายยาเสพติดในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย การศึกษาเครือข่ายยาเสพติดโดยการใช้แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายทางสังคม ซึ่งเป็นลักษณะความสัมพันธ์ทางสังคมของบุคคล โดยมีการติดต่อสื่อสารและแลกเปลี่ยนผล ประโยชน์ซึ่งกันและกัน

2) แนวทางการสัมภาษณ์ชุดที่ 2 แนวทางการสัมภาษณ์ชุดนี้ เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลที่เป็นนักค้ายาเสพติดในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ซึ่งได้กำหนดประเด็นที่ศึกษาไว้ดังนี้

2.1) ภูมิหลังนักค้ายาเสพติดในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ใช้แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายทางสังคม ซึ่งหมายถึงความสัมพันธ์ทางสังคมของบุคคล โดยมีการติดต่อสื่อสารและแลกเปลี่ยนผล ประโยชน์ซึ่งกันและกันเป็นแนวคิดหลัก

2.2) กระบวนการค้ายาเสพติดในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย โดยศึกษาจากแนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายทางสังคม เพื่ออธิบายกระบวนการค้ายาเสพติดในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย

2.3) สาเหตุที่ส่งผลก่อให้เกิดกระบวนการค้ายาเสพติด โดยการศึกษาจากสภาพเศรษฐกิจ การเมือง สังคม กฎหมาย ประเพณี และวัฒนธรรมของผู้เสพ (เหยื่อ) ของกระบวนการค้ายาเสพติด

2.4) เครื่องขายยาเสพติดในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย การศึกษาเครื่องขายยาเสพติดโดยการใช้แนวคิดเกี่ยวกับเครื่องขายทางสังคม ซึ่งเป็นลักษณะความสัมพันธ์ทางสังคมของบุคคล โดยมีการติดต่อสื่อสารและแลกเปลี่ยนผล ประโยชน์ซึ่งกันและกัน

3) แนวทางการสัมภาษณ์ชุดที่ 3 แนวทางการสัมภาษณ์ชุดนี้ เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลที่เป็นบุคลากรในองค์กรภาครัฐของประเทศไทยและบุคลากรจากองค์กรเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านการค้ายาเสพติดในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ซึ่งได้กำหนดประเด็นที่ศึกษาไว้ดังนี้

3.1) ภูมิหลังนักค้ายาเสพติดในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ใช้แนวคิดเกี่ยวกับเครื่องขายทางสังคม ซึ่งหมายถึงความสัมพันธ์ทางสังคมของบุคคล โดยมีการติดต่อสื่อสารและแลกเปลี่ยนผล ประโยชน์ซึ่งกันและกันเป็นแนวคิดหลัก

3.2) กระบวนการค้ายาเสพติดในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย โดยศึกษาจากแนวคิดเกี่ยวกับเครื่องขายทางสังคม เพื่ออธิบายกระบวนการค้ายาเสพติดในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย

3.3) สาเหตุที่ส่งผลก่อให้เกิดกระบวนการค้ายาเสพติด โดยการศึกษาจากสภาพเศรษฐกิจ การเมือง สังคม กฎหมาย ประเพณี และวัฒนธรรม ของกระบวนการค้ายาเสพติด

3.4) เครื่องขายยาเสพติดในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย การศึกษาเครื่องขายยาเสพติดโดยการใช้แนวคิดเกี่ยวกับเครื่องขายทางสังคม ซึ่งเป็นลักษณะความสัมพันธ์ทางสังคมของบุคคล โดยมีการติดต่อสื่อสารและแลกเปลี่ยนผล ประโยชน์ซึ่งกันและกัน

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกระบวนการค้ายาเสพติดในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยและศึกษาจากบทความ วารสารวิชาการ สืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต (Internet) และงานวิจัยที่มีผู้ศึกษาไว้ในแง่มุมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกระบวนการค้ายาเสพติดในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (Interview)

2.1 ผู้วิจัยได้กำหนดวัน เวลา และสถานที่สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) และผู้ให้ข้อมูลเพื่อเสริมผู้ให้ข้อมูลหลัก

2.2 ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ โดยใช้วิธีการจดบันทึกการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้ให้ข้อมูลเพื่อเสริมผู้ให้ข้อมูลหลัก และการบันทึกเสียง

2.3 ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ผู้ให้ข้อมูลเพื่อเสริมผู้ให้ข้อมูลหลัก แล้วนำมาวิเคราะห์ พร้อมทั้งแยกแยะจับประเด็น อีกทั้งตัดคำพูดบางคำที่ไม่เหมาะสม และไม่เกี่ยวข้องกับการวิจัยออกไป เพื่อให้ข้อมูลนั้นเป็นไปตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

3.5 การประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล

การประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ใช้การรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยทำการตรวจสอบข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

3.5.1 การตรวจสอบข้อมูล

ผู้วิจัยทำการตรวจสอบและยืนยันข้อมูลต่อเนื่องตลอดการเก็บรวบรวมข้อมูล หลังการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลและผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ต้องการที่เที่ยงตรง (Credibility) กับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ด้วยวิธีการและขั้นตอนดังนี้ คือ

3.5.1.1 การตรวจสอบข้อมูลระหว่างการเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยตรวจสอบและยืนยันข้อมูลระหว่างเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยใช้เทคนิคสามเส้า (Triangulation Technique) (McMillan and Wergin, 2002, Patton, 1990, Denzin, 1970) การยกคำพูดโดยตรง (Direct Quote/Verbatim) และการยืนยันผลจากแหล่งข้อมูล (Participant Feedback/Memember Check) (Maxwell, 1992, 1996) ซึ่งมีวิธีการดังนี้ คือ

1) ก่อนการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นบางส่วนเกี่ยวกับเรื่องราวหรือคดีที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับนักเสพยาเสพติดและนักค้ายาเสพติดซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักจากบุคลากรในองค์กรของรัฐที่ได้กำหนดไว้แล้ว ผู้วิจัยตรวจสอบข้อมูลที่ได้ระหว่างการสัมภาษณ์กับข้อมูลเบื้องต้นที่มีอยู่ว่ามีความสอดคล้องกันหรือไม่ ร่วมกับการสังเกตท่าทางและสีหน้าของผู้ให้ข้อมูลว่าผู้ให้ข้อมูลหลักให้ข้อมูลด้วยความจริงใจหรือด้วยความรู้สึกนึกคิดของผู้ให้ข้อมูลหรือไม่ หากพบว่าข้อมูลที่ได้มีประเด็นที่ไม่สอดคล้องกับข้อมูลเบื้องต้นที่มีอยู่ หรือมีเหตุให้สงสัยว่าไม่ได้มาจากความรู้สึกนึกคิดของผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยก็จะทำการสัมภาษณ์เพิ่มเติมในประเด็นดังกล่าว

2) ระหว่างการสัมภาษณ์นักเสพยาเสพติดและนักค้ายาเสพติดผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลแต่ละคน 2 ครั้ง โดยระหว่างพักหลังการสัมภาษณ์ครั้งแรก ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบข้อมูลเพื่อหาประเด็นที่ขาดหาย และเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในการสัมภาษณ์ครั้งที่สอง รวมทั้งทำการตรวจสอบและยืนยันข้อมูลที่ได้ โดยการอ่านบททวนบันทึกสนทนา ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ครั้งแรกให้ฟัง เพื่อยืนยันความถูกต้องของข้อมูล

นอกจากนั้น ผู้วิจัยได้นัดหมายวันเวลาและนำผลการตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น กลับไปให้เจ้าของข้อมูลแต่ละคนตรวจสอบ และยืนยันว่ามีความถูกต้องตามความเป็นจริงหรือไม่ โดยวิธีการอ่านทวนผลการวิเคราะห์ข้อมูลให้ฟังและการพูดคุยแบบไม่เป็นทางการกับผู้ให้ข้อมูล อันเป็นการยืนยันผลจากแหล่งข้อมูลโดยตรงอีกครั้งหนึ่ง เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงของข้อมูลว่ามาจากความรู้สึกลึกซึ้งของผู้ให้ข้อมูลหรือไม่ เพียงใด และทำการสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นที่ตกหล่นอีกคนละ 1 ครั้ง อันเป็นการตรวจสอบโดยใช้เทคนิคสามเส้า โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลคนเดียวกัน ตามแนวทางการสัมภาษณ์และข้อคำถามเดียวกันแต่ต่างเวลากัน (Time Triangulation)

3) การสัมภาษณ์แต่ละครั้ง ผู้วิจัยทำการตรวจสอบและยืนยันข้อมูลที่ได้โดยใช้การตรวจสอบและยืนยันกับข้อมูลที่ได้จากต่างแหล่งข้อมูล (Triangulation of Sources) ทั้งจากแหล่งกลุ่มนักเสพยาเสพติด นักค้ายาเสพติด และบุคลากรที่เกี่ยวข้องโดยตรงในการต่อต้านการค้ายาเสพติดในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย โดยใช้วิธีการเดียวกันคือการสัมภาษณ์ โดยนำข้อมูลและผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มอื่นก่อนหน้านั้น มาทำการตรวจสอบและยืนยันกับข้อมูลที่ได้ระหว่างสัมภาษณ์ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกัน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และความสอดคล้องหรือเชื่อมโยงกันของข้อมูล โดยทำการตรวจสอบและยืนยันซ้ำไปมาหลายครั้ง เพื่อให้มีความมั่นใจว่าข้อมูลมีความเที่ยงตรงกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง

4) หลังจากที่ได้เก็บข้อมูลในแต่ละวันและรวบรวมข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการถอดเทปข้อมูลสัมภาษณ์แต่ละคน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ มาทำการวิเคราะห์เบื้องต้น โดยตรวจสอบความละเอียดถูกต้อง และความครบถ้วนในประเด็นที่ต้องการศึกษา หากพบว่ามีประเด็นใดที่ยังตกหล่นและต้องการเพิ่มเติม ผู้วิจัยจะได้ทำการเก็บรวบรวมเพิ่มเติมเพื่อให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

3.5.1.2 การตรวจสอบข้อมูลหลังเก็บข้อมูลภาคสนาม นำข้อสรุปที่ค้นพบ ตรวจสอบความสอดคล้องเชิงโครงสร้าง (Pattern Matching) โดยการนำแบบแผนที่ค้นพบดังกล่าว ไปตรวจสอบกับข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงทฤษฎีว่า แบบแผนที่

ค้นพบมีความสอดคล้องกับข้อมูลจริง ภายใต้บริบทประเทศไทยเป็นประเทศต้นทางและประเทศปลายทาง หรือไม่ เพียงใดเพื่อให้งานวิจัยมีความน่าเชื่อถือ (Maxwell, 1992) และผู้วิจัยยังได้ยกคำพูดโดยตรงของผู้ให้ข้อมูลบางคนในประเด็นที่สำคัญมาประกอบในรายงานผลการวิจัยอีกด้วย

3.5.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้การรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจำแนกข้อมูล จัดกลุ่มข้อมูล และสังเคราะห์แบบแผนความสัมพันธ์ (Pattern) จนได้ข้อสรุป มีวิธีการและขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

3.5.2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลระหว่างเก็บข้อมูลภาคสนาม ระหว่างการเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลไปด้วย เพื่อให้การเก็บรวบรวมได้ข้อมูลตรงกับประเด็นคำถามการวิจัย และเพื่อวางแผนงานเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งต่อไป โดยยึดตามแนวคิดของ Bogdan and Biklen (2003) and McMillan and Schumacher (1997) เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ ซึ่งมีวิธีการดังนี้ คือ

1) ได้จำกัดขอบเขตการเก็บรวบรวมข้อมูลให้ตรงกับประเด็นคำถามและประเภทการวิจัย โดยได้ย้าเตือนตนเองอยู่เสมอและทุกครั้งที่ทำการสัมภาษณ์ ให้สัมภาษณ์เจาะจงตรงกับประเด็นคำถามการวิจัยที่ต้องการสืบค้นหาคำตอบ และตรงกับรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ

2) ผู้วิจัยได้ใช้ข้อค้นพบจากการวิเคราะห์ที่ผ่านมาสำหรับเตรียมการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งต่อไป หากพบว่ามีประเด็นใดที่ยังตกหล่นและต้องการเพิ่มเติม ผู้วิจัยจะได้ทำการเก็บรวบรวมเพิ่มเติมเพื่อให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

3) ผู้วิจัยได้นำกรอบแนวคิดในการวิจัยที่ได้จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาใช้เป็นกรอบอ้างอิงสำหรับใช้เป็นฐานคิดในการตีความหมายข้อมูลที่ได้ระหว่างเก็บข้อมูลภาคสนาม พร้อมกับสร้างสมมติฐานชั่วคราวขึ้น (Working Hypothesis) สำหรับใช้เป็นแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งถัดไป

3.5.2.2 การวิเคราะห์ข้อมูลหลังเก็บข้อมูลภาคสนาม หลังเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยยึดตามแนวคิดของ Mcmillan and Schumacher (1997) และ Strauss and Corbin (1998) เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ ซึ่งมีขั้นตอนและวิธีการดังนี้

1) ผู้วิจัยได้ทำการจัดเตรียมข้อมูล (Data Preparation) โดยการเตรียมและตรวจสอบบันทึกข้อมูลภาคสนาม และข้อมูลสัมภาษณ์ที่ได้จากการถอดจากเทปบันทึกเสียงของผู้ให้ข้อมูลแต่ละคน รวมทั้งข้อมูลเบื้องต้นของผู้ให้ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้

2) ผู้วิจัยได้ทำการจำแนกแยกแยะข้อมูล (Data Identification) โดยอ่านข้อมูลของแต่ละคนที่ถูกจัดเตรียมไว้หลายรอบ เพื่อจับใจความที่อยู่ในข้อมูลว่าเกี่ยวข้องกับหัวข้อ

คำถามการวิจัยได้บ้าง จากนั้นจึงทำการแยกแยะข้อมูล โดยการแบ่งแยกข้อมูลออกส่วนย่อยตามหน่วยความหมาย (Meaning Unit) จนได้หน่วยของข้อมูลที่มีความหมายหรือหน่วยวิเคราะห์ (Analysis Unit) เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ จากนั้นทำการพิจารณาความเชื่อมโยงความเกี่ยวข้องกันตามความคล้ายคลึงหรือแตกต่างกันของหน่วยวิเคราะห์ที่ได้ และสร้างเป็นหัวข้อสรุปแนวคิดในข้อมูล (Conceptual Topics or Subcategories) พร้อมกับลงรหัส (Data Coding) เพื่อใช้แทนหัวข้อสรุปแนวคิดดังกล่าว

3) ผู้วิจัยได้ทำการจัดกลุ่มข้อมูล (Categorizing) โดยการนำสรุปแนวคิดที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลทุกคน มาทำการเชื่อมโยงความเกี่ยวข้องกันตามความหมาย ผ่านทางรหัสที่กำหนดไว้ และสร้างเป็นกลุ่มของหัวข้อสรุปแนวคิด (Conceptual Categories) ที่มีความหมายคล้ายคลึงหรือแตกต่างกัน

4) ผู้วิจัยทำการสังเคราะห์แบบแผนความสัมพันธ์ (Pattern Forming) โดยการหาความเชื่อมโยงของความหมายระหว่างกลุ่มหัวข้อสรุปแนวคิดต่าง ๆ เพื่อสร้างข้อสรุปแบบแผนความสัมพันธ์ (Pattern) ของกระบวนการค้ายาเสพติดในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย

จากนั้น นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ ทำการสังเคราะห์แบบแผนความสัมพันธ์ โดยการหาความเชื่อมโยงระหว่างกันของกลุ่มของข้อมูลในแต่ละประเด็น เพื่อสร้างข้อสรุปแบบแผนความสัมพันธ์เครือข่าย เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ กระบวนการค้ายาเสพติด ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยภายใต้บริบทของกระบวนการค้ายาเสพติด ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบและยืนยันข้อสรุปที่ค้นพบดังกล่าว โดยการนำข้อสรุปแบบแผนความสัมพันธ์ที่ค้นพบไปตรวจสอบและยืนยันกับข้อมูลที่เกี่ยวข้องรวบรวมมาได้ ว่ามีความสอดคล้องต้องกันกับข้อมูลจริง หรือไม่ เพียงใด ซึ่งมีตัวอย่างในการวิเคราะห์ข้อมูลในบางประเด็น

3.6 การนำเสนอผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการนำเสนอด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Analysis Description) ซึ่งเป็นการบรรยาย อธิบายข้อเท็จจริง ตลอดจนได้นำเสนอข้อมูลตามกรอบแนวคิดทฤษฎี เพื่อให้เข้าใจถึงกระบวนการค้ายาเสพติดในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยและเครือข่ายการค้ายาเสพติดในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย และเพื่อให้มีความกระชับและชัดเจนในการนำเสนอ ผู้วิจัยอาจมีการใช้ตาราง ภาพ และแผนภูมิประกอบในการบรรยาย และอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นด้วย

3.7 จริยธรรมในการวิจัย

การศึกษาเรื่องกระบวนการค้ายาเสพติดในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย โดยธรรมชาติของข้อมูลวิจัยเหล่านี้ เป็นเรื่องไวต่อความรู้สึก เพราะนักเสพยาเสพติดและนักค้ายาเสพติดย่อมมีความสัมพันธ์กัน โดยเฉพาะนักเสพยาเสพติด ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจจากโทษและพิษภัยของยาเสพติดและเครือข่ายของนักค้ายาเสพติด ส่วนนักค้ายาเสพติดซึ่งเป็นผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดและเป็นผู้ที่ต้องขังในทัณฑสถาน เป็นผู้ให้ข้อมูลที่อาจอ้างถึงหรือพาดพิงสมาชิกนักค้ายาเสพติดอื่นในเครือข่ายนักค้ายาเสพติดที่ยังไม่ถูกจับกุมดำเนินคดี อันอาจเป็นอันตรายต่อตัวนักค้ายาเสพติดผู้ให้ข้อมูลที่ถูกคุมขังในทัณฑสถานได้ ผู้วิจัยจึงได้ให้ความสำคัญต่อเรื่องดังกล่าวนี้ ซึ่งเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมการวิจัยอย่างมากที่สุด อย่างไรก็ตามถ้าไม่มีการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้ ก็จะไม่สามารถเข้าใจถึงกระบวนการค้ายาเสพติดในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ว่าเป็นอย่างไร และจะทำให้การกำหนดแนวทางในการวางแผนนโยบายในการป้องกันปราบปราม และต่อต้านการค้ายาเสพติดขององค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่เกิดประสิทธิภาพ กระบวนการค้ายาเสพติดจะยังคงอยู่ในสังคมไทยต่อไป

ผู้วิจัยจึงต้องได้รับการยินยอมด้วยวาจาจากผู้ให้ข้อมูลก่อน โดยขอรับการยกเว้นการลงนามเป็นลายลักษณ์อักษรในแบบยินยอมของอาสาสมัครที่เป็นนักเสพยาเสพติดและนักค้ายาเสพติด โดยผู้วิจัยมีกระบวนการพิทักษ์สิทธิ์ของผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

1. การนำเสนอผ่านคณะกรรมการสอบโครงร่างการวิจัย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
2. การปกป้องสิทธิ์ของผู้ให้ข้อมูล ก่อนการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ชี้แจงใบแบบคำชี้แจงโดยอ่านให้ผู้ให้ข้อมูลแต่ละคนเข้าใจชัดเจนถึงวัตถุประสงค์ในการวิจัย กระบวนการวิจัย และผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับผู้ให้ข้อมูล ชุมชน สังคม และประเทศชาติ โดยให้คำรับรองว่าจะมีการเก็บข้อมูลเป็นความลับเป็นอย่างดี เพื่อป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้น ผู้วิจัยได้ขอรับการยกเว้นการลงนามเป็นลายลักษณ์อักษรในแบบยินยอมของอาสาสมัครที่เป็นนักเสพยาเสพติดและนักค้ายาเสพติด โดยขอรับการยินยอมด้วยวาจาจากอาสาสมัคร และกำหนดรหัสผู้ให้ข้อมูลแทนการลงลายมือชื่อให้คำยินยอมที่จะให้ข้อมูลในการวิจัยในแบบคำยินยอม เพื่อแสดงว่าผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากอาสาสมัครนั้นจริง
3. การให้ความมั่นใจในการให้ข้อมูล ผู้วิจัยให้ความมั่นใจกับผู้ให้ข้อมูลในการให้ข้อมูลเพื่อการวิจัยในครั้งนี้ โดยผู้วิจัยชี้แจงให้ผู้ให้ข้อมูลทราบว่า จะดำเนินการจัดเก็บข้อมูล

เพื่อวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัย เพียงอย่างเดียว และในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ผู้วิจัยไม่ประสงค์เก็บรวบรวมข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับชื่อ สกุล และรายละเอียดเกี่ยวกับถิ่นที่อยู่ของผู้ให้ข้อมูล แต่อย่างไร ซึ่งได้กำหนดรหัสผู้ให้ข้อมูลแทนการลงลายมือชื่อให้คำยินยอม

4. ความซื่อสัตย์และความจริงใจ ผู้วิจัยจะไม่เปลี่ยนแปลงข้อมูล โดยจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามสภาพบริบทที่เกี่ยวข้องและเป็นจริง และจะนำเสนอผลการวิจัยที่ได้ตามความเป็นจริง

ดังนั้น ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ปฏิบัติตามหลักจริยธรรมการวิจัยอย่างเคร่งครัดตลอดจนถึงกระบวนการวิจัย โดยเค้าโครงการวิจัยได้ผ่านการอนุมัติจากคณะกรรมการผู้สอบเค้าโครงการมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ในการวิจัยได้รับคำยินยอมจากกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ทุกกลุ่ม ซึ่งจะมีรายละเอียดการแสดงความยินยอมและคำชี้แจงในการศึกษาเพื่ออธิบายวัตถุประสงค์ของการศึกษาให้แก่ผู้ถูกศึกษา เพื่อป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพจิตใจและวิถีในการดำเนินชีวิตของผู้ให้ข้อมูล ในการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น ผู้วิจัยได้มีการรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลายฝ่าย ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษา ซึ่งผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลที่ได้ทั้งหมดเป็นความลับ ซึ่งในการศึกษานี้มีเพียงผู้วิจัยเท่านั้นที่ทราบข้อมูลเหล่านั้น หากผลงานทางการวิจัยได้รับการเผยแพร่โดยการตีพิมพ์ในวารสารทางวิชาการ จะไม่มีการระบุชื่อของผู้ให้ข้อมูลไม่ว่าจะเป็นกรณีใดๆ และเทปบันทึกเสียงที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลได้ถูกทำลายทันที เมื่อสิ้นสุดการศึกษาวิจัย

3.8 ระยะเวลาในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้เวลาในการรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ รวมระยะเวลา 1 ปี แต่เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลแต่ละกลุ่มอยู่ในหลายพื้นที่ในการวิจัย ผู้วิจัยจึงได้เก็บข้อมูลภาคสนามหลายช่วง ในช่วงแรก ระหว่างเดือนกันยายน 2559 – เดือนมีนาคม 2560 ผู้วิจัยได้ทำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลส่งให้กับผู้บริหารหน่วยงานหรือองค์กรที่ผู้ให้ข้อมูลสังกัดอยู่ หลังจากได้รับการอนุญาตให้เก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้เริ่มต้นเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามจากผู้ให้ข้อมูลแต่ละกลุ่ม โดยช่วงที่สองตั้งแต่เดือนเมษายน 2560 ถึง เดือนกันยายน 2561 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่เป็นนักเสพยาเสพติด นักค้ายาเสพติด และผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่เป็นบุคลากรที่เกี่ยวข้องโดยตรงในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยและเจ้าหน้าที่ศูนย์บำบัดรักษาเสพติดภาคเหนือ รวมไปถึงเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองที่อยู่ในพื้นที่ชายแดนในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ซึ่งในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยไม่ได้ทำต่อเนื่องทุกวัน เนื่องจากต้องทำการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมในแต่ละวัน เพื่อหาประเด็นที่ขาด

หายและต้องการเพิ่มเติม และนำข้อมูลที่ได้มาเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเป็นระยะ ๆ หากข้อมูลในส่วนใดตกหล่นไม่ครบถ้วนในประเด็นที่ต้องการศึกษา ผู้วิจัยก็ลงไปเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม หลังจากนั้นเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลรวมและเขียนรายงาน